

Faglig politisk treff
Drammen

Med forbehold om endringer
SPERRET til 5.9.87 kl 1000

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Ved inngangen til dette tiåret utropte Landsorganisasjonen 1980-årene til "mulighetenes tiår".

Og 1980-årene ble faktisk mulighetenes tiår. De startet med en sterk økonomi, overskudd i utenriksøkonomien, fallende prisstigning, og lav arbeidsledighet. Milliardbeløpene strømmet inn i norsk økonomi pga en høy oljepris etter de store investeringene som ble gjort i 70-åra. Men hvor ble disse mulighetene av under Høyres ledelse? Hvor satte de spor etter seg? På gale steder.

Derfor ble Arbeiderpartiets program foran valget i 1985: Ny vekst for Norge.

I stedet for et krafttak for forskning og utvikling, for et styrket næringsliv og satsing på sentrale velferdsområder, fikk vi den høyeste arbeidsledighet på flere tiår. Deretter fikk vi en kraftig vekst i det private forbruket, en økning på 40 milliarder på to år.

Hvis den borgerlige regjeringen hadde styrt økonomien bedre, hadde vi sluppet den store arbeidsledigheten og kunnet bruke noen av disse milliardene til å bedre innsatsen for et framtidsrettet næringsliv, i helsevesenet og eldreomsorgen, og i barnehageutbyggingen. Da ville vi i dag stått langt bedre rustet til å møte alle de nye behovene.

De fem årene vi hadde borgerlig regjering - i det som skulle ha vært mulighetenes tiår - hadde vi i virkeligheten reformpause. For mulighetene ble ikke utnyttet. Den eneste store reform som ble gjennomført i denne perioden, var det

fagbevegelsen selv som fikk kjempet fram gjennom arbeidstidsforkortelsen våren 1986.

Reformer er derfor viktigere enn før, og det er samtidig mer krevende, fordi mange av de mulighetene Norge hadde, ble forskuslet ved at ressursene ble brukt på en for sterk og skjevt fordelt vekst i det private forbruket - og ikke på sentrale velferdsoppgaver og utbygging av vårt næringsliv.

Nå har vi mye å ta igjen. Nå er det tid for reformer på et bredt felt. Derfor valgte vi i fjor brukte "tid for reformer" som slagord under 1. mai-feiringen. Det var dette Jan P. Syse satte fullstendig på hodet i debatten her i Drammen onsdag.

1. mai i fjor var det allerede klart at vi fikk regjeringsskifte, og vi gikk i gang med et omfattende reformarbeid - midt i en økonomisk krise.

Vi har stukket ut en ny kurs. Reformarbeidet er i gang. Skattesystemet er lagt om. Nå skal vi skal gå videre. Innsatsen for et fremtidsrettet næringsliv, forskning og utvikling er økt sterkt, i tråd med vårt handlingsprogram for næringslivet. Svangerskapspermisjonen og barnehageutbyggingen er økt. Vi har satt i gang et omfattende reformarbeid i helsevesenet og vi har skjermet kommuner og fylker for innstramminger. Vi har lagt fram nye planer for ytterligere forbedringer i helsevesenet og bedre barnehagedekning.

En viktig oppgave er å få renten ned. Vi har arbeidet målbevisst for det - og vi skal greie det også. Men det har tatt lengre tid enn vi trodde. Det har sine årsaker. Gjennom stortingsbehandlingen i fjor høst ble skatteopplegget svekket nettopp på det punktet som best kunne bidra til lavere rente og lavere utlån. Og vi husker alle den spekulasjonsbølge mot den norske kronen som oppsto mot slutten av budsjettbehandlingen i fjor høst - og som førte til at Norges Bank en kortere periode måtte sette opp renten.

Vi har også stilt krav til bankene når det gjelder renten på boliglån og inngått avtaler med dem om dette, spesielt om såkalte førstehjemslån på gunstigere rentevilkår.

Situasjonen er likvel ikke fullt så ille som mange forsøker å gi inntrykk av. Renten er ikke økt med 2-3% i år, slik det hevdes. Oversikten fra Norges Bank viser at renteøkningen i år har vært på 0,3% - og gjennomsnittsrenten nå ligger på 16,5 %.

Det er også feil, slik Kjell Magne Bondevik ga uttrykk for i Valgrevyen, at den vanlige boligrenten nå er 17-20 pst. Det finnes banker som tar så høy rente, spesielt på nye lån, men det finnes rimeligere alternativer. Både i Husbanken, i forsikringsselskapene og på bankenes såkalte PSV-lån er renten 13-14 pst. I bankene og i kredittforetakene er boligrenten stort sett mellom 15 og 16,5 pst.

For de nye førstehjemslånene, som vi fikk bankene til å starte med, er renten 13,5 til 15 pst. I løpet av de siste månedene regner vi med at minst 10 000 unge har fått til sammen 4 milliarder i slike lån fra bankene. Dette er opplysninger vi nettopp har innhentet fra bankforeningene.

Derfor må man ikke nå skape den forestilling at de som trenger boliglån må godta nesten hva som helst av renter, slik det kunne virke på TV. Det er å gjøre de unge en bjørnetjeneste.

Vi skal også bruke statsbankene for å få lavere boligrente og styrke boligbyggingen. Derfor har vi foreslått en ny og gunstig låneordning i Husbanken, med lang avdragstid og lav rente. Samlet skal vi neste år finansiere 25 pst flere boliger med gunstige vilkår gjennom offentlig medvirkning. Vår utfordring til de borgerlige partiene - som i juni skar ned Husbankens rammer og satte renta opp - er at de gir sin støtte til dette opplegget.

Men vi er ikke fornøyd. Renten i bankene skal også bli lavere. Vi ser nå at det private forbruket synker, prisstigningen går ned, eksporten øker og importen minker. Helt nye opplysninger viser også at den samlede utlånsveksten de siste månedene ikke er fullt så høy som de første offisielle bankutlånstallene kunne

tyde på. Det betyr at utlånsveksten begynner å avta, og vi har allerede sett at de første bankene har valgt å sette ned renten.

Også dette viser at vi nå får resultater i arbeidet med å rette opp norsk økonomi. Holder vi fast ved den kursen vi har lagt, vil vi også få lavere renter - noe som er et sentralt mål både for Regjeringen og fagbevegelsen.

Så spør mange hvorfor vi ikke kan gripe direkte inn og regulere renten, slik det er gjort tidligere.

Fordi de endringene som er gjennomført av den borgerlige regjeringen på kredittmarkedet forandret bildet og reduserte styringsmulighetene. Derfor kan vi ikke ganske enkelt se bort fra alle de endringene som allerede har skjedd - og gå tilbake det gamle. Vi må få alle de faktorene som påvirker vår økonomi til å spille sammen i riktig retning. Det er det vi er i ferd med å greie.

I kredittpolitikken står vi i virkeligheten overfor helt nye utfordringer - og vi må skaffe oss nye styringsmuligheter. Arbeidet med dette er i full gang, blant annet gjennom et utvalg om kredittmarkedet, ledet av Per Kleppe.

Nå er det enda mer enn før behov for nytenking og et sterkere og mer framsynt samfunnsansvar. Vi må mobilisere fantasi og utløse krefter for å finne bedre løsninger.

I denne valgkampen er det ofret stor oppmerksomhet på Arbeiderpartiet, på Regjeringens arbeid og på våre programmer. Det er vi glad for. Vi har tro på vår politikk og på våre saker. Jeg nevnte vårt slagord foran valget i 1985 - Ny vekst for Norge. Vi ville ha en ny og annleledes utvikling enn den vi hadde hatt i første halvdel av 80-årene. Vi la vekt på andre verdier. Utviklingen de to siste årene har i virkeligheten bare understreket enda sterkere at det var behov for det programmet Arbeiderpartiet la fram. Det var behov for en ny vekst og en ny kurs.

For utfordringen er - nå som før:

Vi må skape mer - Vi må fordele bedre

De oppgavene henger nøye sammen. Uten en rettferdig fordeling får vi ikke utnyttet alle muligheter, alles evner og innsatsvilje. Et samfunn uten store forskjeller er ikke bare et rettferdig samfunn, det er også et bedre samfunn, og et samfunn hvor vi skaper mer. Det er summen av hva vi skaper som er grunnlaget for hva vi sammen kan makte

Dette er selve grunntanken i programmet "Ny vekst for Norge" og i den omleggingen Regjeringen nå har foretatt i den økonomiske politikken. Slik styrker vi produksjonslivet og verdiskapingen som er selve grunnlaget for å løse nye velferdsoppgaver.

Derfor har Regjeringen lagt avgjørende vekt på å skape rom for en slik satsing for framtida - til tross for de aktutte økonomiske problemene vårt land er blitt brakt opp i. Derfor har vi fått økt forskingsinnsatsen med 600 millioner i 1987. Derfor har vi lagt en plan for bruk av informasjonsteknologi med en ekstrainsats på 300 millioner. Derfor har vi styrket den distriktspolitiske innsatsen med 300 millioner, med hovedvekt på kompetanseoppbygging.

Vi ser nå at det nytter. Det som er gjort har allerede gitt resultater. Ja, vi ligger faktisk foran ruta i forhold til vår handlingsplan for 1985 for satsing på vårt framtidige produksjonsliv. Og denne innsatsen vil vi fortsette.

For det finnes ingen vei utenom hovedoppgaven: Å gjenvinne balansen i norsk økonomi. Vi kan ikke fortsette å bruke mer enn vi tjener. Derfor satser vi så sterkt på utdanning og forskning og på utvikling av et næringsliv - ikke minst på fastlandet - som kan sikre oss de inntektene vi trenger. Vår viktigste ressurs er ikke oljen, men innsatsen fra hver enkelt - våre kunnskaper og vår arbeidsglede.

Vi kan stille større krav både til oss selv og til andre. For sammen må vi legge opp en kurs slik at vi kan skape mer og

bruke mindre. Da er det også viktig at godene og byrdene fordeles mer rettferdig. Det er en slik kurs Arbeiderpartiet har lagt, og som vi har sikret flertall for.

Vi trenger fortsatt felles løft. Vi kan ikke nå - som Høyre - gå ut og annonsere: Faren over. For det er jo det signalet Høyres ledelse gir med sin gamle oppskrift om skattelettelse til tross for store underskudd i utenriksøkonomien og svikten i oljeinntektene.

Vi må ikke nå avspore den nasjonale oppgaven det er å bringe oss inn igjen på trygg grunn. Den viktige jobben, til beste for oss alle, vil ta flere år.

Jeg er glad for at vi har fått støtte og aktiv medvirkning fra fagbevegelsens side i arbeidet med å rette opp norsk økonomi. Fagbevegelsen viste under inntektsoppgjøret et betydelig samfunnsansvar. Den gikk foran og kom med et viktig bidrag til å trygge sysselsettingen og til å bedre landets økonomiske situasjon. Det var samtidig et viktig signal til alle andre grupper om å vise samfunnssolidaritet.

Nå kommer resultatene, og det er de som teller. Importen synker og eksporten øker. Vi produserer mer og forbruker mindre. Underskuddene blir mindre. Prisstigningen avtar. Vi må tilbake til 60-årene for å finne lavere prisstigning enn den vi har hatt de siste månedene. Også i distriktene er utviklingen snudd og fraflyttingen avtar.

Dette viser at den felles innsats vi nå gjør i vårt land, den peker framover og ut av krisen. Det nytter. Likevel er det langt fram. Derfor gjelder det at vi fortsatt står sammen og gjennomfører en nødvendig reformpolitikk for at vi skal kunne gå inn i 90-åra, ikke bare som et rikt samfunn, men som et trygt samfunn med nye muligheter og et styrket næringsliv som peker framover og sikrer de nye generasjonenes behov.

Derfor må vi ikke nå forskusle det som er oppnådd, men holde fast på den kursen som er lagt.

For Høyreledelsen er erkjennelsen av den økonomiske krise vi var bragt inn i vinteren 1986 nå i valgkampen plutselig blitt helt borte. Det har vi ikke lenger råd til, sa Høyre om skattelettelse for bare 10 måneder siden. Men nå lover de igjen skattelettelse til alle, og samtidig økt innsats i helsevesenet, i skolen, i barnehageutbyggingen og til miljøtiltak.

Det de nå anviser som vei ut av krisen - var den politikken de førte da de hadde ansvaret - og som nettopp førte oss inn i krisen. Og de tiltak Høyre nå kritiserer mest - devalueringen og innstrammingen i det private forbruket - er de som har vært mest effektive for å snu utviklingen.

Innad i Høyre selv stilles det nå alvorlige spørsmål ved partiets egne holdninger. Høyre-kandidater som kanskje skal sitte med ansvaret i kommuner og fylker sier som rett er: Det er ikke tid for nye skattelettelse.

Fra Høyres side får vi nok en gang høre at hensikten ved skattelettelse ikke er at det skal bli større privat forbruk, men at det i stedet skal føre til lavere lønnstillegg slik at konkurranseevnen styrkes. Men vi vet at Høyres skattelette fører til en skjevare fordeling. Under Willoch fikk de mest størst skattelette samtidig de høyeste inntektstilleggene.

Fagbevegelsen har erfart dette. Også i tiden som kommer vil vi være best tjent med et nært samarbeid om å styrke økonomien, sikre grunnlaget for sysselsetting, fordeling og velferd, sikre de verdiene den faglige og politiske arbeiderbevegelse til alle tider har stått sammen om.